

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Економічний факультет

Кафедра економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**«РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГАЛУЗІ
ТВАРИННИЦТВА»**

(на матеріалах господарств Хмельницької області)

Освітній ступінь «Магістр»

Виконала: студентка магістратури 2 року навчання

Поліщук Наталія Віталіївна

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та

біржова діяльність»

Науковий керівник: д.е.н., професор **Місюк М.В.**

Рецензент:

«ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності д.е.н., професор

_____ Волощук К.Б.

“ ___ ” _____ 201__ року

Захист відбувся:

Протокол № ___ від «__» _____ 2018р.

Оцінка: національна шкала _____

кількість балів _____ ECTS _____

Секретар ДЕК _____

м. Кам'янець-Подільський -2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	7
1.1. Підприємництво як фактор сталого розвитку аграрного сектору	7
1.2. Організаційно-правові та економічні засади розвитку підприємницьких структур	20
1.3. Методика оцінки рівня розвитку підприємництва	30
Висновки до розділу 1	42
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА	45
2.1. Основні тенденції розвитку підприємницької діяльності в галузі тваринництва	45
2.2. Стан розвитку господарств населення та їх місце в аграрній економіці	59
2.3. Сучасний стан, проблеми й особливості інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності в тваринництві	64
Висновки до розділу 2	73
РОЗДІЛ 3 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА	76
3.1 Пріоритетні завдання, принципи та напрями удосконалення інституційного забезпечення розвитку підприємництва в тваринництві	76
3.2. Розбудова інфраструктури державної підтримки малого і середнього підприємництва в галузі тваринництва	86
3.3. Соціально-економічні аспекти формування підприємницького середовища	102
Висновки до розділу 3	110
Висновки	113
Список літературних джерел	117
ДОДАТКИ	125

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах ринкових відносин підприємницька діяльність в тваринництві має велике значення для розвитку вітчизняного товаровиробництва, поглиблення конкуренції, підвищення рівня зайнятості сільського населення. Від підприємницької активності й ініціативи жителів сільських територій значною мірою залежать динамічний розвиток сільського господарства України, підвищення якості життя в сільській місцевості. Незважаючи на те, що сільське господарство є однією із пріоритетних галузей економіки України, фінансово-економічний стан сільськогосподарських виробників, зокрема виробників тваринницької продукції, особливо представників малого та середнього бізнесу, має тенденцію до погіршення, що вимагає наполегливого пошуку інструментів, які б сприяли розвитку підприємництва та ділової активності громадян. Проблемними аспектами розвитку підприємницької діяльності в тваринництві є невідповідність інституціональної бази, взаємовідносин між інститутами вимогам реального господарського буття, а також слабкість механізмів забезпечення її дієвості.

Серед українських учених, які залучають до економічного аналізу інструменти інституціональної теорії, слід назвати таких учених, як П. Саблук, В. Месель-Веселяк, Б. Пасхавер, А. Гриценко, О. Мороз та ін. Підходи та категорії інституціоналізму використовувались для дослідження різних аспектів функціонування сфери підприємництва такими визнаними вченими, як В. Амбросов, В. Андрійчук, Г. Андрусенко, О. Бородіна, З. Варналій, З. Ватаманюк, О. Власенко, М. Гладій, Б. Данилишин, С. Злупко, О. Стефанишин, Г. Калетнік, Ю. Лопатинський, М. Малік, М. Ільчук, М. Куліш, В. Небрат, В. Попович, О. Шпикуляк, О. Чаусовський та інші.

Відзначаючи вагомість проведених досліджень, зауважимо, що опубліковані роботи охоплюють лише певне коло проблем інституціонального розвитку та забезпечення умов підприємницької діяльності. Малодослідженими залишились інституціональні зміни в процесі еволюції вітчизняної галузі тваринництва, залишаються не до кінця

з'ясованими багато аспектів інституційного забезпечення розвитку підприємництва. Таким чином, оцінка інститутів та механізмів регулювання аграрного ринку, обґрунтування методологічних основ і розробка практичних засад інституціонального забезпечення розвитку та регулювання підприємницької діяльності в тваринництві необхідні як з теоретичної, так і практичної точки зору.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ і розробка практичних засад інституціонального забезпечення розвитку підприємницької діяльності в тваринництві.

Для досягнення поставленої мети в магістерській роботі передбачено вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретичні засади щодо підприємницької діяльності в аграрній сфері та запропонувати методичні підходи до його оцінки розвитку;
- обґрунтувати організаційно-правові та економічні аспекти розвитку підприємницьких структур ;
- здійснити оцінку сучасного стану підприємницької діяльності в галузі тваринництва, визначити пріоритетні проблеми його подальшого розвитку та сформулювати основні задачі держави щодо інституційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності в тваринництві;
- виявити проблеми інфраструктурного забезпечення підприємницької діяльності в тваринництві;
- визначити концептуальні засади удосконалення інституційного забезпечення підприємницької діяльності галузі тваринництва із обґрунтуванням пріоритетних завдань, принципів і напрямів;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення інфраструктури державної підтримки підприємництва в тваринництві;
- запропонувати концептуальні підходи до формування інституціональної двосекторної моделі підприємництва, в якій співіснують великі вертикально інтегровані структури (агрохолдинги) і різноманітні дрібні підприємницькі структури різних організаційно-правових форм.

Об'єктом дослідження є підприємництво та економіко-інституціональні засади його розвитку, галузі тваринництва.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних засад інституційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності в тваринництві.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів (аналізу та синтезу, економічного аналізу, графічний, співставлення, монографічний). Застосування порівняльного й абстрактно-логічного методу наукового пізнання надало можливість визначення практичних ефектів, які зумовлені інституційними змінами. У процесі дослідження використовувались методи: монографічний - для вивчення сутності й особливостей інституційного підходу до вивчення економічних явищ; економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, наукового порівняння - для оцінки рівня розвитку підприємницької діяльності в тваринництві.

Інформаційна база дослідження: матеріали Державної служби статистики України та Хмельницької області, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Департаменту агропромислового розвитку Хмельницької облдержадміністрації, публікації з досліджуваної тематики, довідкова інформація.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад розвитку підприємництва в тваринництві:

удосконалено:

- організаційно-інституційний механізм створення у Хмельницькій області на базі Подільського державного аграрно-технічного університету бізнес-інкубатор з умовною назвою «Поділля». На відміну від існуючих інноваційних бізнес-інкубаторів, запропоновано такі послуги, як оренда дослідних земельних ділянок (на пільгових умовах), сільськогосподарської техніки, виробничого обладнання, котрі можуть бути надані підприємствами-партнерами ПДАТУ, багато з яких є базами для проходження виробничої і

переддипломної практики студентами університету;

Практичне значення одержаних результатів. Науково-практична цінність результатів магістерської роботи полягає в тому, що дана розробка може слугувати к методика створення бізнес-інкубаторів і в інших регіонах, що забезпечить розвиток малого і середнього бізнесу в галузі тваринництва.

Апробація результатів. Основні положення роботи доповідались та обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції присвяченої 45-річчю економічного факультету Подільського державного аграрно-технічного університет «Актуальні проблеми аграрної економіки: теорія, практика, стратегія» (Кам'янець-Подільський 2017 р.) опубліковано тези доповіді на конференції «Розвиток організаційно-правових форм підприємницьких структур».

Структура і обсяг. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Обсяг основної частини дисертації становить 118 сторінки комп'ютерного тексту, містить 16 таблиць, 18 рисунків. Повний обсяг роботи 127 сторінок, до яких входять додатки. Список використаних джерел нараховує 54 найменування.

Висновки

1. Головною перевагою підприємницької моделі є здатність активізувати економічний інтерес господарств селян (як домашніх, так і високотоварних СГТД) до розвитку села. Це не виключає використання переваг галузевої моделі сільського розвитку. Розглядаючи зростаючу продуктивність аграрного виробництва як економічне джерело його ендогенного характеру, вона забезпечує перспективи розширення його фінансових і організаційних джерел через формування середовища, сприятливого для аграрного підприємництва в цілому та тваринництва зокрема. Активна конкуренція за ресурси і вигоди діяльності на території даної громади виступає суспільним запобіжником концентрації виробництва через поширення переваг спеціалізації на всіх учасників локальних аграрних ринків. У свою чергу, розширення цих ринків та інтеграція їх у загальнонаціональний, регіональний та міжнародний простір підштовхує диверсифікацію підприємництва не стільки через їх освоєння діючими СПД, скільки через створення спеціалізованих на інших видах діяльності нових підприємств (стартапів).

2. Форма підприємства — це закріплений нормами права механізм здійснення господарської діяльності з визначеним характером відносин між засновниками, власниками, учасниками та контрагентами, стандарт, що визначає порядок створення й організації підприємства, джерела його фінансування, повноваження і механізми управління майном, розподілу прибутків тощо.

Економічні наслідки вдалого (невдалого) вибору організаційно-правової форми лежать на власниках підприємства (бізнесу). Даний вибір пов'язаний із змістом системи управління підприємством і прийнятним для власників рівнем «розпорошення» власності, яке є наслідком її ринкової ліквідності. Згідно з Г. Демзецем, у цьому випадку власники підприємства здійснюють вибір між максимізацією їх чистого доходу і

витратами контролю за менеджментом (включаючи альтернативні витрати на особисту участь в управлінні та облаштуванні власних робочих місць) [25, с.384].

3. Дієвість підприємництва значною мірою залежить від виробничої потужності підприємства, а звідси і ступінь використання виробничого потенціалу, яка є результативним показником, що формується переважно під впливом зовнішніх чинників, таких як динаміка державних інвестицій в основний капітал сільського господарства, зацікавленість фінансово-кредитних інститутів у довгостроковому кредитуванні виробництва, державна підтримка лізингових відносин, можливість стимулювання їх розвитку. Зазначені чинники визначають ефективність виробничого потенціалу, а відтак - дієвість підприємництва.

4. Важливою складовою становлення ефективної економіки на тлі інституційних зрушень є створення мотивованого поля для розвитку підприємницької діяльності в сільському господарстві. Агропромисловий комплекс є одним з основних секторів економіки і може слугувати своєрідним дзеркалом соціально-економічного розвитку країни. Враховуючи той факт, що близько 12% ВВП України формується в аграрному секторі і сільське господарство є одним з основних бюджетоутворюючих та експортоорієнтованих секторів економіки, створення сприятливих інституційних умов для подальшого розвитку підприємницького потенціалу набуває особливого значення.

5. У галузі тваринництва обсяг виробництва за 2016 р. становив 3166,2 млн. грн., що на 8,7% менше порівняно з 2015 р. Зменшення відбулося за рахунок зменшення виробництва на 19,3% в аграрних підприємствах, частка яких у загальному обсязі тваринницької продукції склала 42,3%.

У 2016 р. в області нараховувалось 230,8 тис. голів великої рогатої худоби, що на 0,6 тис. голів, менше порівняно з 2015 р., у т.ч. у сільгосп підприємствах – 71,7 тис. голів (на 1,8 тис. голів менше, або на 2,5%), у господарствах населення – 159,1 тис. голів (на 2,4 тис. голів більше ніж у

2015 р.). Поголів'я корів в аграрних підприємствах (28 тис. голів) зменшилось на 1,1%, у господарствах населення (107,9 тис. голів), що зумовило загальне скорочення показника на 0,3%, або на 0,3тис. голів.

6. Внесок особистих селянських господарств в аграрну економіку суттєвий. Однак ОСГ через відсутність статусу сільгоспвиробника перебувають у гірших умовах і зазнають більше перешкод в процесі своєї діяльності, ніж сільськогосподарські підприємства. По-перше, це відсутність доступу до організованих ринків збуту, по-друге, господарства населення позбавлені змоги отримувати фінансові ресурси у вигляді банківських кредитів чи дотацій з бюджету. Через відсутність статусу ОСГ не можуть об'єднуватись у кооперативи. Унаслідок всіх цих факторів вони не мають відповідної технічної бази, лише 7% господарств забезпечені хоча б мінімальним набором техніки.

7. Метою удосконалення інституційного забезпечення розвитку підприємництва в тваринництві повинно стати створення умов для становлення в Україні моделі сталого, багатофункціонального сільського господарства, яке разом з виробництвом якісного і безпечного продовольства, сировини й енергії задовольняє інші потреби населення та надає суспільні послуги, спрямовані на формування якісного життєвого середовища та створення умов для зайнятості у сільській місцевості, зміцнення місцевих громад, збереження довкілля, традиційних сільських ландшафтів і біорізноманіття.

8. Однією з перспективних форм взаємодії держави та бізнесу в аграрній сфері є співпраця з розвитку молока та м'ясопродуктових кластерів, за якої для підприємців на основі спеціалізації та концентрації виробництва, залучення інноваційних розробок науково-дослідних установ, формування замкнених циклів виробництва забезпечується підвищення конкурентоспроможності і прибутковості продукції, а на державному рівні за рахунок облаштування сільських територій із сучасною агросервісною, агропромисловою, житловою та культурними зонами (у вигляді агромістечок)

досягається стабільний соціально-економічний розвиток регіону.

9. Інституціональна модель розвитку аграрного підприємництва в країні, на нашу думку, повинна орієнтуватись на створення двосекторної моделі організації агробізнесу, в якій має бути передбачений механізм співіснування й узгодження інтересів великого бізнесу (агрохолдингів) і великої кількості різноманітних підприємницьких структур різних організаційно-правових форм, абсолютна більшість яких може бути віднесена до малого бізнесу. При цьому роль держави повинна проявлятися в створенні системи підтримки саме для другого сектору - малого підприємництва.

Список літературних джерел

1. Demsetz, Harold. The Structure of Ownership and the Theory of the Firm / Journal of Law and Economics, Vol. 26, No.2, Corporations and Private Property: A Conference Sponsored by the Hoover Institution. (Jun., 1983), pp. 375-390.
2. Demsetz, Harold. The Structure of Ownership and the Theory of the Firm / Journal of Law and Economics, Vol. 26, No.2, Corporations and Private Property: A Conference Sponsored by the Hoover Institution. (Jun., 1983), pp. 375-390.
3. Doing Business - 2015: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сторінки:<http://www.doingbusiness.org/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/UKR.pdf>
4. Gry Agnete Alsos, S. Carter, E. Ljunggren. The Handbook of Research on Entrepreneurship in Agriculture and Rural Development. - Edward Elgar Publishing, 2011. - 336 pp.
5. Yasinetska I. Modeling of the filtration processes in a rectangular area soils using the darcy management / I. Yasinetska, A. Olijnyk, L. Shtaiier, O. Belei, R. Stasyuk // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies ISSN 1729-3774 6/10 (90) 2017 p.p. 24-30.
6. Yasinetska I. Forming the concept of intellectualization of information support for enterprise management / I. Yasinetska, A. Grinko, T. Bochulia, P. Hrynko, Ia. Levchenko // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies ISSN 1729-3774 5/3 (89) 2017 p.p. 4-14.
7. Jochimsen R. Theotie der Infrastruktur / R. Jochimsen. - Tubungen, 1996. - P. 99.
8. Malcolm Moseley. Rural Development: Principles and Practice. - SAGE, 2003. - 240 pp.
9. Акофф Р. Планирование будущего корпорации : пер. с англ. ; под общ. ред. В. И. Данилова-Данильяна. - М. : Прогресс, 1985.-32.7 с.
- 10.Баумоль У. Микротеория инновационного предпринимательства / У. Баумоль. - М- : Изд-во Института Гайдара, 2013. - 432 с.
- 11.Бём-Баверк, Ойген фон. Капитал и прибыль ; Т. 2 : Позитивная теория

- капитала ; Т. 3 : Экскурсы / Ойген фон Бём-Баверк ; пер. с англ. В. Кошкина ; под ред. А. В. Куряева. - Челябинск : Социум, 2010. - 916 с.
- 12.Бернар И. Колли Ж.-К. Оценка финансового потенциала региона [Электронный ресурс] / И. Бернар, Ж.-К. Колли. - Режим доступа : <http://www.rusnauka.com>.
- 13.Бородіна О. М. Інституційний розвиток сільського господарства та села України і Росії та його гармонізація з європейською політичною практикою / О. М. Бородіна // Економіка України. - 2012. - № 11. - С. 48-61.
- 14.Бородіна О. М. Чи буде використано шанс на запровадження в Україні європейських засад сільського розвитку? [Електронний ресурс] / О.М. Бородіна, І. Прокопа. - Режим доступу: [Mr://da.gov.ua/macrolevel/chibibe-yukoshlapo-zbat-pa-garhoabgIieppua-y-ikgaupii-ueugoreuzkiB-gazab-silskogo-rozvitku-.html](http://da.gov.ua/macrolevel/chibibe-yukoshlapo-zbat-pa-garhoabgIieppua-y-ikgaupii-ueugoreuzkiB-gazab-silskogo-rozvitku-.html)
- 15.Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В. Г. Боронос. - Суми : Сумський державний університет, 2011. - 310 с.
- 16.Вільямсон, Олівер Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів / Олівер Е. Вільямсон. - К. : Вид-во «АртЕк», 2001. -472 с.
- 17.Генкин Б. М. Экономика и социология труда / Б. М. Генкин - М. : НОРМА-ИНФОРМ, 1999. - 412 с.
- 18.Головне управління статистики у Хмельницькій області. Сільське господарство Хмельницької області.
- 19.Гукова А. В. Роль финансового потенциала предприятия в системе его экономической безопасности / А. В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. - 2006. - № 3 - С. 98-102.
- 20.Дементьев В. В. Институциональные проблемы эффективного государства [монографія] / Под ред. В. В. Дементьева, Р. М. Нуреева. - Донецк : ДонНТУ, 2011. - 372 с.
- 21.Діяльність суб'єктів великого, середнього, малого та мік-

- ропідприємництва. Стат. зб. - К. : Державна служба статистики України, 2008—2013.
22. Діяльність суб'єктів господарювання. Стат. зб. - К. : Державна служба статистики України, 2005-2014.
23. Дубровін В.О., Войтюк Д.Г., Іванишин В.В., Погорілий В.В., Шустік Л.П. Ринок сільськогосподарської техніки в Україні // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ. – 2005, №80. – Част. 1. – С. 13-28.
24. Економічний механізм формування та функціонування лізингових відносин / В. В. Іванишин // Економіка АПК. – 2002. - № 11. – С. 49-53.
25. Жукова Г. А. Результативність діяльності підприємств: науково-методичні аспекти і її визначення // Ефективна економіка. - 2013. - № 11. [Електронний ресурс] / Г. А. Жукова. - Режим доступу: <http://www.economy.паука.com.ua>.
26. Застосування в Україні досвіду розвитку сільських територій європейських країн та США [Текст] / Іванишин В. В., Дудзяк О. А. // Зб. наук. пр. ПДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 24, ч. 3 : Економ. науки. – С. 5-10.
27. Заяць В. М. Відносини власності у розвитку сільськогосподарського підприємництва / В. М. Заяць // Економіка АПК. - 2014. -№ 7. -С. 100-108.
28. Заяць В. М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : монографія / Заяць В. М. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2011. – С.181 – 210.
29. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах / У.Изард ; сокращ. пер. с англ. – М. : Прогресс, 1966. – 659 с.
30. Іванишин В.В. Методологічні основи техніко-технологічного переоснащення сільськогосподарського виробництва / В. В. Іванишин // Економіка АПК. – 2003. - № 12. – С. 3-5.
31. Іванишин В.В. Науково-технічна політика в сільському господарстві [Текст] / В. М. Булгаков, Д. Г. Войтюк, В. В. Адамчук, В. В. Іванишин // Вісник аграрної науки. – 2007. - № 3. – С. 5-10.
32. Кінаш І.А. Аналіз ефективності інноваційно-ресурсної та логістично-маркетингової компонент організації механізму управління в умовах євроінтеграційної трансформації підприємства [Текст] /Кінаш І.А., Р.

- П. Шерстюк, О. Б. Погайдак, О. І. Кузьмак // Вісник Одеського національного університету. Економіка. Вип. 5, Том. 20 – Одеса: ОНУ, 2015. С.122-127.
33. Кінаш І.А. Диверсифікаційні засоби забезпечення стабільного розвитку переробних підприємств в умовах економічних трансформацій [Текст] / Кінаш І.А., Н. Б. Кирич, О. Б. Погайдак // Монографія. Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. Тернопіль, 2010. 524 с.
34. Кінаш І.А. Реалізація маркетингової стратегії підприємства з використанням інтернет-технологій [Текст] / Кінаш І.А. // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2 [40]. – С. 367-371.
35. Кінаш І.А. Управління диверсифікацією як засобом забезпечення стабільного розвитку переробних підприємств : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Ірина Анатоліївна Кінаш . – Тернопіль : Б.В., 2011 . – 20 с. Молочний бізнес в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://milkuia/info/index/php?p=1>
36. Кінаш І.А. Управління сільськогосподарським підприємством з використанням інформаційних технологій [Текст] / Кінаш І.А. // Сталий розвиток економіки: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2012. № 2 (12). С. 50-53.
37. Кісіль М. І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М. І. Кісіль // Економіка АПК. - 2012. - № 9. - С. 36-39.
38. Кочетов А. Н. Современный взгляд на роль инфраструктуры в социальном развитии общества [Электронный ресурс] / А. Н. Кочетов, Д. А. Харитонов. - Режим доступа: <http://www.seun.rU/oldssea/Win/Journal/i/>.
39. Малік М. Й. Перспективи розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях України / М. Й. Малік, Л. В. Забуранна // Економіка АПК. - 2015. — № 8. - С. 5-14.
40. Мантино Ф. Сельское развитие в Европе: Политика, институты и действующие лица на местах с 1970-х годов до наших дней. – Инвестиционный центр FAO, Business Media of the Sole 24 Ore. – 272 с.

41. Меморандум про взаєморозуміння для української Антикорупційної ініціативи «В Україні створюється інститут незалежного омбудсмена для бізнесу» [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art id=247288070>
42. Менгер Карл. Избранные работы / Карл Менгер. - М. : ИД "Территория будущего", 2005. - 496 с.
43. Методичні рекомендації щодо створення та діяльності інноваційного бізнес-інкубатору: Додаток 1 до наказу Держкомінформнауки від 27.12.2010 № 150. - С. 4.
44. Мизес Людвиг фон. Человеческая деятельность: трактат по экономической теории / Людвиг фон Мизес. - Челябинск : Социум, 2005. - 878 с.
45. Мизес Людвиг фон. Человеческая деятельность: трактат по экономической теории / Людвиг фон Мизес. - Челябинск : Социум, 2005. - 878 с.
46. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.minagro.gov.
47. Місюк М. В. Методологія визначення та аналізу ефективності діяльності суб'єктів молокопродуктового підкомплексу / М. В. Місюк, Н. М. Суліма // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Фінанси і кредит" : науково-методичний журнал. - 2011. - N 1. - С. 267-271.
48. Місюк М. В. Становлення та розвиток регіонального ринку молока / М. В. Місюк, М. В. Заходим // Вісник Одеського національного університету. Сер. Економіка. - 2014. - N 19 вип.3/1. - С. 199-204.
49. Місюк М.В. Формування та розвиток регіонального ринку продукції скотарства [Текст] : монографія / М. В. Місюк ; М-во аграр. політики та продовольства України, Поділ. держ. аграрно-техн. ун-т. – Херсон : Грінь Д.С., 2013. – 344 с. ISBN 978-617-7123-04-9.
50. Місюк М.В. Вплив ринку м'ясо-молочної продукції на рівень продовольчої безпеки країни // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. Том 19. Випуск 2/2. – 2014. – С.130-134.
51. Місюк М.В. Державна підтримка ринкового розвитку тваринництва / М.

- В. Місюк // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2014. – № 1. – С. 15–27.
52. Місюк М.В. Зростання ефективності кормовиробництва на інноваційних засадах / М. В. Місюк // Економіка АПК, 2013. - № 3. – С.81-87.
53. Місюк М.В. Поліпшувати структуру підприємницької діяльності у виробництві м'яса // Економіка АПК. – 2001. – №8. – С. 117-120.
54. Місюк М.В. Ринок продукції скотарства [Текст] : монографія / М. В. Місюк ; М-во аграр. політики та продовольства України, Поділ. держ. аграр.-техн. ун-т. – Київ : ННЦ "ІАЕ" , 2012. – 330 с. - ISBN 978-966-669-396-2
55. Місюк М.В. Теоретичні аспекти економічних відносин виробників продукції скотарства та підприємств по її переробці / М.В. Місюк // Економіка АПК. - 2012. № 10. - С. 26-33.
56. Місюк М.В. Формування регіонального ринку м'ясної продукції [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.02 / М.В. Місюк ; Ін-т аграр. економіки УААН. – К., 2002. – 19 с.
57. Місюк М.В. Функції маркетингу на ринку продукції тваринництва у сучасних умовах / М. В. Місюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 8. – С. 209-217.
58. Норт Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Даглас Норт. - К. : Основи, 2000. - 1981 с.
59. Оптова і біржова торгівля України у 2012-2013 році : Статистичний збірник / [За ред. В. О. Піщейко]. - К. : Державна служба статистики України, 2014. - 66 с.
60. Передумови та пріоритети реформування державної політики розвитку підприємництва в Україні: аналітична доповідь / [Я. В. Бережний, З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Д. В. Ляпін, О. О. Молдован, Д. С. Покришка] - К. : НІСД, 2014. - 73 с.
61. Півторак В. С. Розвиток малого підприємництва в сільському господарстві / В. С. Півторак. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. - 52 с.
62. Підприємницька діяльність та агробізнес: Підручник / За ред. М. М.

- Льчука, Т. Д. Іщенко. - К. : Вища освіта, 2006. - 543 с.
63. Полтерович В. М. Институциональные ловушки: есть ли выход / В. М. Полтерович // *Общественные науки и современность*. - 2004. - № 3. - С.5-16.
64. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 № 4618-17 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
65. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні. Національна доповідь. - К., 2009.
66. Прутська О. О. Інституціоналізм і проблеми економічної поведінки в перехідній економіці : монографія / О. О. Прутська. - К. : Логос, 2003. - 256 с.
67. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності / [Лупенко Ю. О., Кропивко М. Ф., Малік М. Й. та ін.] ; за ред. М. Ф. Кропивка. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. - 50 с.
68. Сараева И. Н. Становление института поддержки малого предпринимательства на Украине: проблемы и перспективы / И. Н. Сараева // *Journal of Institutional Studies (Журнал институциональных исследований)*. - Том 5. - № 1. - С.108-123.
69. Сараева И. Н. Становление института поддержки малого предпринимательства на Украине: проблемы и перспективы / И. Н. Сараева // *Journal of Institutional Studies (Журнал институциональных исследований)*. - Том 5. - № 1. - С.108-123.
70. Сільське господарство України. Стат. зб. - К. : Державна служба статистики України, 2001-2013.
71. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка, підприємництво і менеджмент) : монографія / [Малік М.Й., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г. та ін] ; за ред. М.Й. Маліка – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 642 с.
72. Стратегічні напрями розвитку підприємництва і кооперації в сільському господарстві на період до 2020 року / [Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, В. М. Заяць та ін.] ; за ред. М. Й. Маліка. - К. ННЦ «ІАЕ», 2013. - 50 с.
73. Стройко Т. В. Інфраструктура забезпечення сталого розвитку

агропродовольчої сфери: національні пріоритети: Монографія / Т. В. Стройко
Миколаїв: Дизайн та Поліграфія, 2012. - 352 с.

74.Хайек Фридрих фон Август. Право, законодательство и свобода: Современное понимание либеральных принципов справедливости и политики / Фридрих фон Хайек Август. - М. : ИРИСЭН, 2006. - 644 с.

75.Цибок В. О. Організаційно-економічний механізм державного регулювання АПК за умов фінансової кризи / В. О. Цибок // Економіка АПК. - 2009. - № 10. - С. 22-25.

76.Штраус Л. Естественное право и история / Л. Штраус. - М.: Водолей Publishers, 2007. - 312 с.

77.Шумпетер И. А. Теория экономического роста.. Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер. - М. : Эксмо. 2007.-864 с.

78.Ясінецька І.А. Екологічний менеджмент: еколоого-економічні засади раціонального природокористування [Текст] / І.А. Ясінецька, Н. Б. Кирич, О. Б. Погайдак.- Навчальний посібник. Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. Тернопіль, 2011. 267 с.

79.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

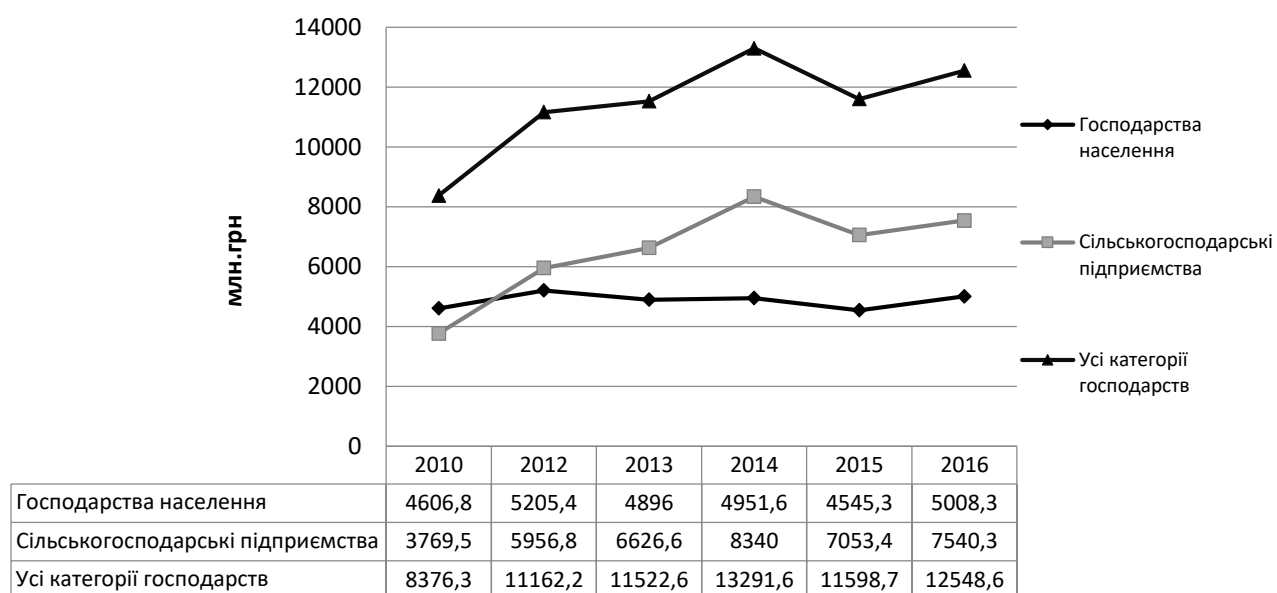

Рис. 1.. Валова продукція сільського господарства за категоріями сільгоспвиробників в Хмельницькій області за 2010-2016 рр.

ДОДАТОК Б

Рис. 2. Складові й елементи інфраструктури аграрного ринку

Джерело: сформовано автором на основі використаної літератури

Рис. 3. Класифікація бірж

Джерело: побудовано автором [54, с. 58]

ДОДАТОК Г

Таблиця 1

**Форми та шляхи державної підтримки суб'єктів малого
та середнього підприємництва**

Види підтримки	Форми та шляхи державної підтримки
Фінансова	<ul style="list-style-type: none"> - Часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами; - Часткова компенсація лізингових, факторингових платежів; - Надання гарантії та поруки за кредитами; - Надання кредитів (мікрокредитів) для започаткування власної справи; - Надання позик на придбання і впровадження нових технологій; - Компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; - Фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій
Інформаційна	<ul style="list-style-type: none"> - Створення та забезпечення функціонування інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, використання мережі Інтернет; - Надання різноманітної економічної, правової, статистичної інформації
Консультаційна	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння утворенню об'єктів інфраструктури підтримки МСП, які надають консультативні послуги; - Спрощення доступу до інформації в режимі реального часу
Підтримка у сфері інновацій, науки і промислового виробництва	<ul style="list-style-type: none"> - Надання фінансової підтримки для утворення бізнес-інкубаторів, інноваційних бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій, сприяння розвитку венчурного підприємництва; - Передача наукової продукції, створеної за рахунок бюджетних коштів, для її впровадження у виробництво; - Сприяння кооперації суб'єктів МСП з великими підприємствами
Підтримка експортної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - Сприяння просуванню на ринки іноземних держав, участі у виставково-ярмарковій діяльності; - Співпраця з міжнародними організаціями; - Утворення об'єктів інфраструктури підтримки МСП, що сприяють експортній діяльності
Підтримка у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів	<ul style="list-style-type: none"> - Створення та розвиток мережі бізнес-інкубаторів; - Розроблення та виконання освітніх програм, спрямованих на підготовку, перепідготовку та підвищення рівня кваліфікації кадрів для суб'єктів МСП; - Підвищення професійних і ділових якостей фахівців з числа соціально незахищених верств населення; - Сприяння обміну міжнародним досвідом, надання навчально- методологічної та науково-методичної допомоги суб'єктам МСП

Джерело: укладено автором на основі опрацювання [49]

ДОДАТОК Д

Таблиця 2

Заходи стимулювання переходу до сімейних селянських фермерських господарств

Напрямок реформування	Зміст заходів
Вдосконалення нормативно-правового забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> - розробка і прийняття Закону України «Про аграрний устрій в Україні»; - внесення змін до Цивільного та Податкового кодексів України з метою узаконення статусу ССФГ, запровадження пільгового соціального страхування
Полегшення доступу до виробничих і фінансових ресурсів	<ul style="list-style-type: none"> - закріплення права пріоритетної купівлі земельних ділянок; - формування фондів самокредитування ССФГ (інформаційно- організаційна робота, надання субсидій, у т.ч. на покриття частини витрат зі сплати відсотків за банківськими кредитами); - запровадження доступу до придбання техніки на умовах лізингу;
Запровадження спеціальних програм підтримки ССФГ	<ul style="list-style-type: none"> - підтримка органічного сільського господарства (виплати на гектар); - компенсаційні платежі при виробництві в особливих складних умовах; - виведення з обробітку деградованих земель і відновлювальні роботи (субсидії на гектар); - диверсифікація підприємницької діяльності - зелений туризм, інноваційні методи дистрибуції (дотації на господарство); - створення мережі забійних пунктів худоби та птиці на засадах державно-приватного/державно-громадського партнерства; - підготовка молодих кадрів широкого профілю (гранти на навчання та започаткування діяльності)
Стимулювання інтеграції ССФГ у ланцюги доданої вартості на основі партнерства та кооперації	<ul style="list-style-type: none"> - створення локальних освітніх мереж і надання підтримки ССФГ з метою інтеграції та управління ланцюжками доданої вартості; - стимулювання інтеграції ССФГ у ланцюги доданої вартості вертикально-інтегрованих структур; - запровадження схем заохочення контрактів та отримання справедливої компенсації за участь у ланцюжках усіма сторонами
Посилення функцій підтримки ССФГ у діяльності органів державного регулювання	<ul style="list-style-type: none"> - внесення змін до типових положень і перепідготовка спеціалістів управлінь агропромислового розвитку з метою їх орієнтації на надання підтримки ССФГ на локальному рівні; - розробка навчальних програм і організація тренінгів для підвищення кваліфікації членів ССФГ
Становлення мережі ГО з метою захисту інтересів ССФГ та економічних прав сільських громад	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння становленню мережі локальних та регіональних об'єднань ССФГ; - формування групи експертів-представників інтересів ССФГ із введенням їх до складу громадської ради при Мінагрополітики

Джерело: [53]